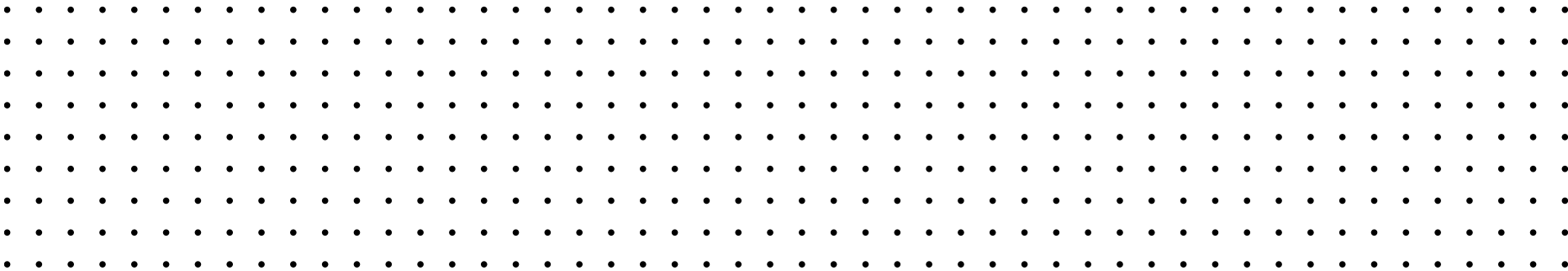

Landschapsadvies 's-Gravenweg-West

Opdrachtgever:

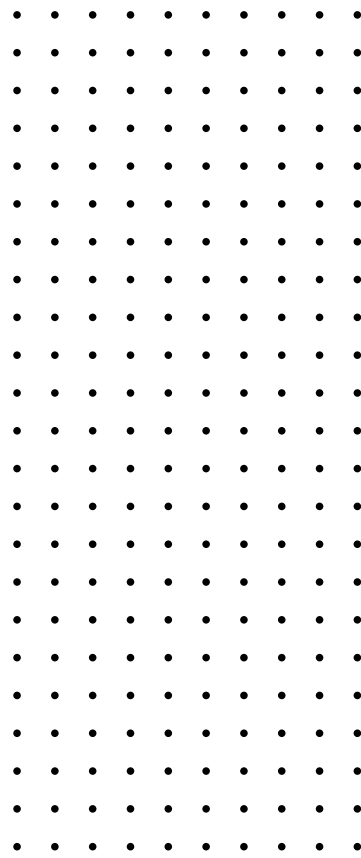
Gemeente Capelle aan de IJssel

Documentnaam:

1041 sGravenwegWest-Landschapsadvies-Vo1

Wijzigingsdatum:

25 maart 2016

ruimtelijke
denkers

Middenbaan 108, 2991 CT
Postbus 37, 2990 AA Barendrecht

T +31 (0)180 61 31 44

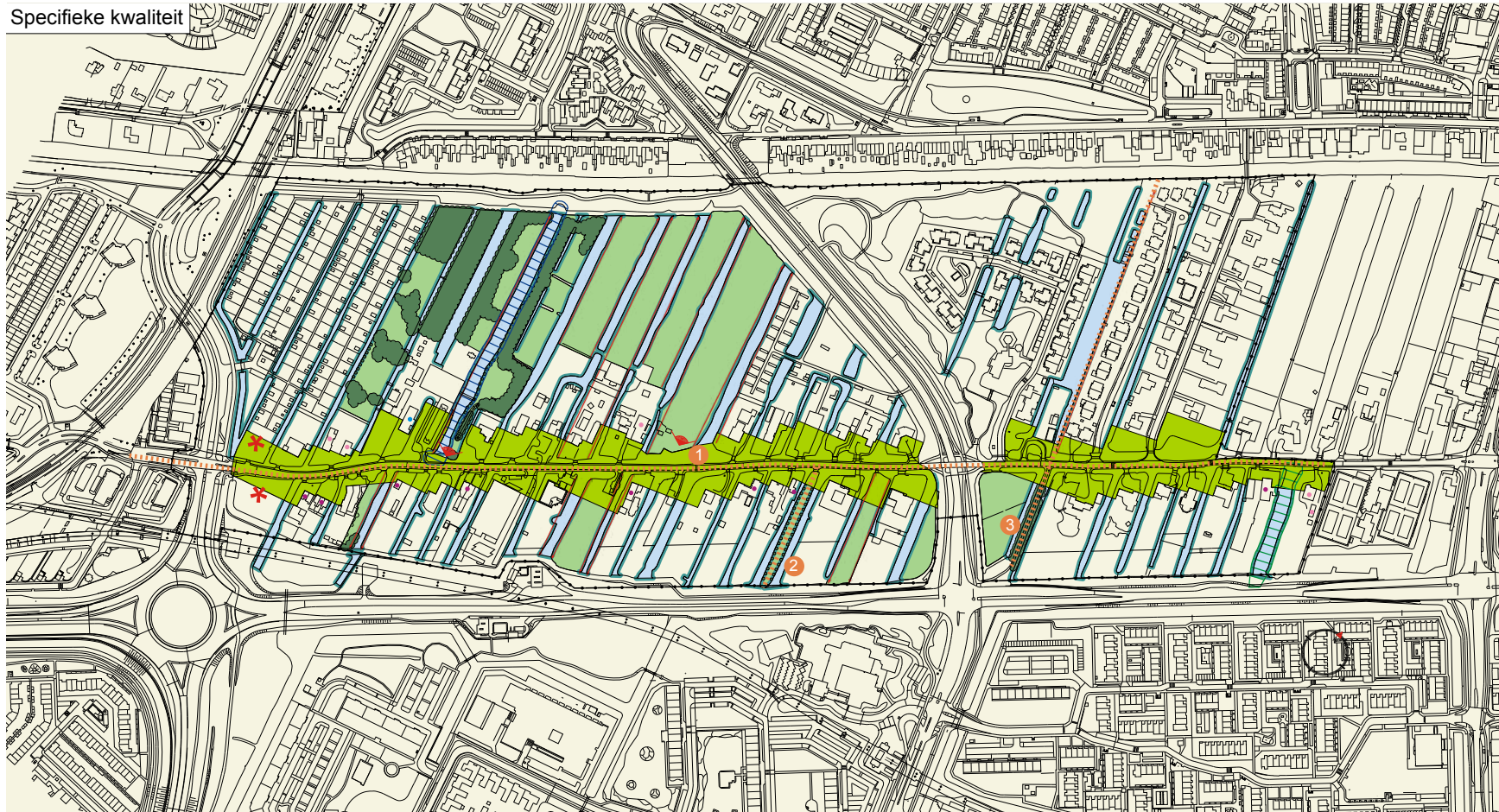
www.wissing.nl

Inhoud

<i>01 Inleiding</i>	<i>1</i>
<i>02 Landschappelijke onderlegger</i>	<i>3</i>
<i>03 Historische waarden</i>	<i>5</i>
<i>04 Landschappelijke waarden</i>	<i>7</i>
<i>05 Conclusie</i>	<i>11</i>

Specifieke kwaliteit

Ruimtelijk profiel
's-Gravenweg

's-Gravenweg -
ruimtelijk profiel

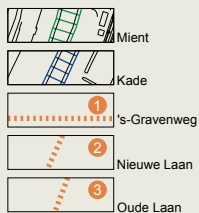
Slagenlandschap

Onbebouwde kavels

Historische structuren

Monumentale en
beeldbepalende panden

01 Inleiding

De gemeente wil voor het gebied 's-Gravenweg-West een nieuw bestemmingsplan vaststellen. De uitgangspunten zoals opgenomen in de 'Nota van Uitgangspunten 's-Gravenweg-West' en de daarbij behorende Ruimtelijke Visie worden vertaald en geborgd in het bestemmingsplan. Eén van de belangrijkste uitgangspunten voor het nieuwe bestemmingsplan is het behoud van het slagenlandschap en de nog onbebouwde kavels. Deze specifieke kwaliteit draagt bij aan de identiteit en beleving van het 's-Gravenweggebied op het gebied van historie, groen/landelijk karakter, ecologie en openheid.

Ruimtelijke Visie

Op basis van de analyse van het plangebied, zowel op structuurniveau als op gebiedsniveau zijn voor het plangebied 's-Gravenweg-West in de Ruimtelijke Visie vijf specifieke kwaliteiten gedefiniëerd:

- Ruimtelijk profiel 's-Gravenweg
- Slagenlandschap-slotenpatroon
- Onbebouwde kavels
- Historische structuren
- Monumenten en beeldbepalende panden

Dit landschapsadvies gaat verder in op de kwaliteiten slagenlandschap en onbebouwde kavels. In de Ruimtelijke Visie is het volgende over deze kwaliteiten opgenomen.

Slagenlandschap-slotenpatroon

Het slagenlandschap wordt gekenmerkt door de structuur van de eeuwenoude kavelsloten. De sloten liggen niet haaks, maar schuin ten opzichte van de ontginningsbasis van de 's-Gravenweg. Het zijn smalle langgerekte sloten met een breedte van circa 3-13 meter. Langs de sloten is tevens de be-

bouwingsvrije zone van 3 en 5 meter aangegeven. Het groene landelijke karakter van de oevers is hier leidend. Kwaliteiten die worden geborgd:

- Slotenpatroon
- doorzicht over het water, geen steigers en vlonders
- bebouwingsvrije zone 3-5 meter oevers
 - landschappelijke inrichting
 - inheemse beplanting
 - lage natuurlijke beschoeiing
 - geen gebouwen
- bebouwingsvrije en open zone 3-5 meter oevers, doorzicht naar het achterland

Hoge beschoeiingen, versteende kades en hoge erfafscheidingen moeten zoveel mogelijk worden beperkt.

Onbebouwde kavels

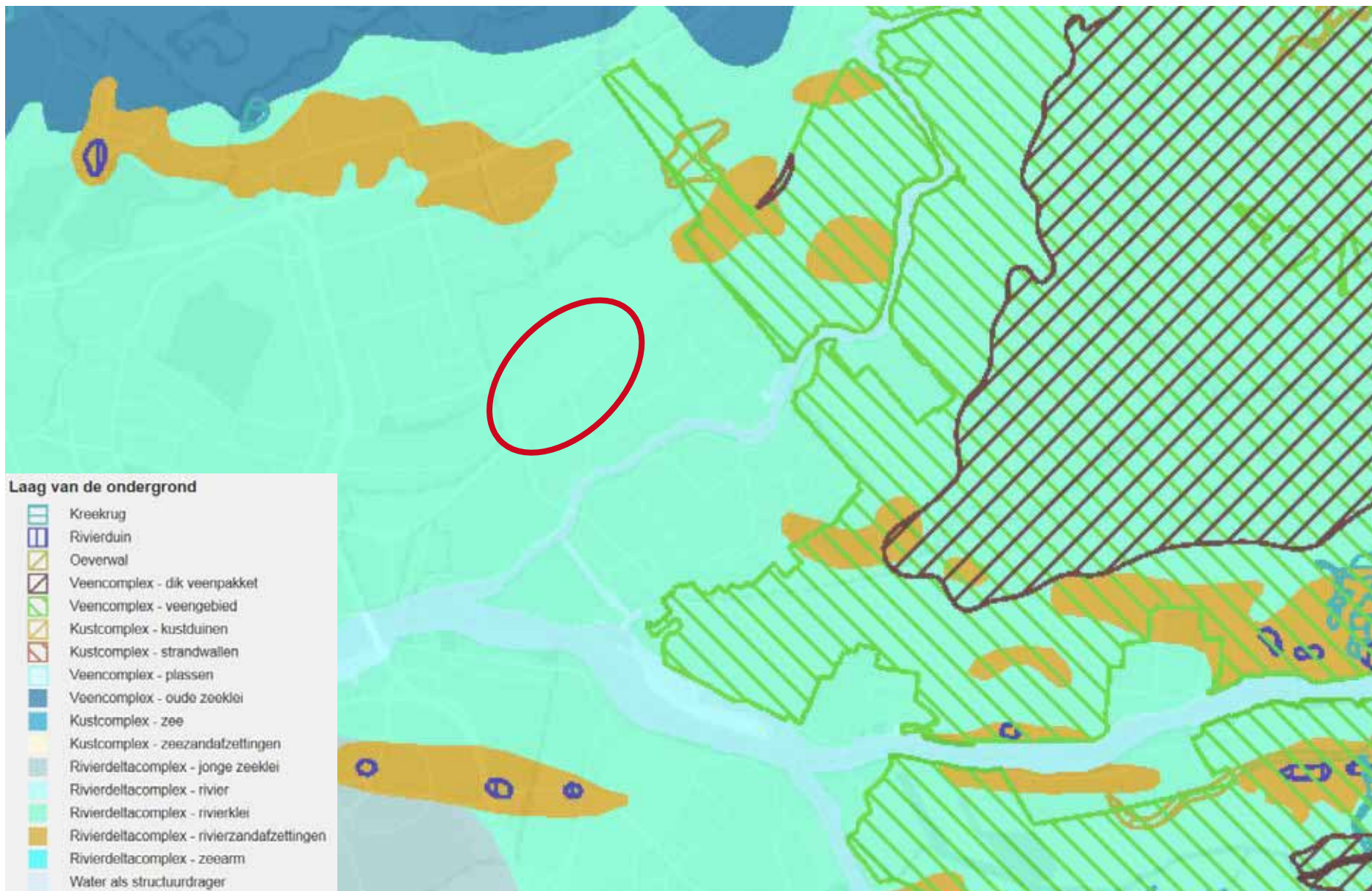
Een deel van de kavels langs de 's-Gravenweg is nog onbebouwd. Deze kavels zijn overblijfselen van het agrarische slagenlandschap aan weerszijden van de weg en leveren een belangrijke bijdrage aan de identiteit. De kavels worden gekenmerkt door de lange, smalle percelen, van elkaar gescheiden door kavelsloten. Naast de bebouwingsvrije zone is het wenselijk op deze kavels de groene oevers en de openheid van het slagenlandschap met doorzichten naar het achterland leefbaar te houden. Dit betekent dat naast de bebouwing ook de beplanting de openheid en doorzicht naar het achterland niet mag belemmeren. Kwaliteiten die worden geborgd:

- Behouden onbebouwde kavels
- Doorzicht naar het achterland

Borging in het bestemmingsplan

Het slagenlandschap wordt in het bestemmingsplan geborgd door het water en onbebouwde kavels te bestemmen conform de huidige functie. Om tevens het open en landelijk karakter van de oevers te behouden zijn door middel van de gebiedsaanduidingen vrijwaringszone - open landschap en vrijwaringszone - halfopen landschap aanvullende randvoorwaarden gesteld. Binnen deze zone is het beleid mede gericht op het behoud, beheer en herstel van landschappelijk en ecologisch waardevolle landschapselementen. In deze zone van 3 tot 5 meter vanaf de waterlijn is geen bebouwing toegestaan en zijn er regels gesteld aan beplanting die het doorzicht naar het achterland beperken. Ter onderbouwing van deze regels is in aanvulling op de Ruimtelijke Visie 's-Gravenweg-West, een aanvullend landschapsadvies opgesteld. Dit advies gaat in op de landschappelijke en ecologische inbedding van de voorgestelde bestemmingsplanwijziging.

Kwaliteitskaart Provincie Zuid-Holland, laag van de ondergrond en ligging plangebied

02 Landschappelijke onderlegger

De laag bestaat uit de bodem, de geomorfologische kenmerken en het water.

Binnen Zuid-Holland is daarbij grofweg een driedeling te maken tussen het complex van de kust (strand, duinen, strandwallen en strandvlakten), de natte veengronden en plassen ten oosten hiervan en de kleicomplexen en wateren van de delta. Ieder complex stelt zijn eigen eisen aan ontwikkelingen.

Dit vraagt om een logische relatie tussen de ondergrond en het menselijk handelen. Echt natuurlijke landschappen kent Zuid-Holland nauwelijks. Wel zijn de verschillen tussen de drie complexen nog steeds goed herkenbaar.

De provincie vraagt aandacht voor (het gebruiken van) de bestaande bodem en het watersysteem, de natuurlijke dynamiek en landschapsvormende processen, mede met het oog op het versterken van de toekomstwaarde van Zuid-Holland. Deze aandacht betaalt zich terug in een duurzame, veerkrachtige en robuuste provincie.

Binnen het watersysteem zijn de rivieren, de zeearmen en andere watergangen belangrijke dragende structuren.

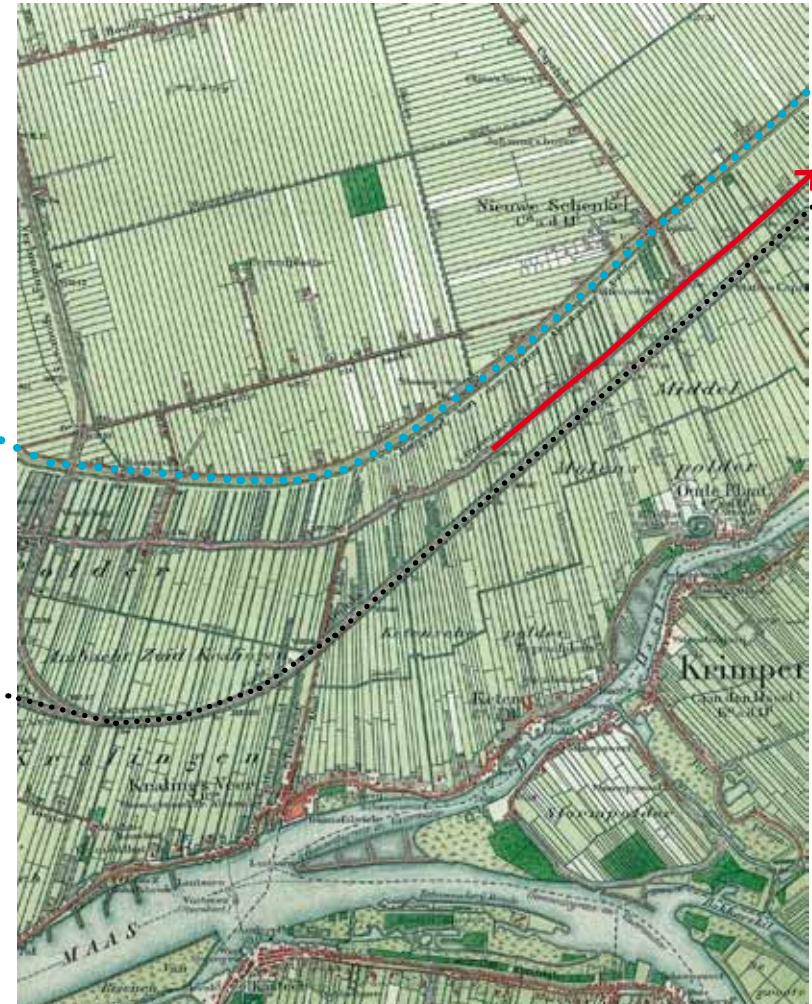
Op onderdelen vraagt dit systeem om herstel van natuurlijke dynamiek of aandacht voor veiligheid.

Water bepaalt in hoge mate de landschappelijke identiteit van Zuid-Holland. Het beleefbaar en toegankelijk maken van dit water vergroot dan ook de recreatieve gebruikswaarde van de gehele provincie.

Het plangebied 's-Gravenweg-West ligt in het Rivierendeltacomplex- rivierklei op de overgang naar het Veencomplex.

Kaart van Hoogheemraadschap Schieland uit 1648, gemaakt door Vingboons.

Situatie 1901. [Grote Historische Atlas Zuid-Holland]

- 's-Gravenweg (Capelle a/d IJssel)
- - - Kades: Keetensekade, Capelsekade, Klaas Klinkertkade
- Mienten: Middelmolenvolder, Hoogdorppolder
- Lanen: Oude Laan, Kerklaan
- Spoor
- Ringvaart

03 Historische waarden

Van veenmoeras naar agrarisch gebied

In de periode tot 1850 is de ontginning van het veen bepalend voor de structuur van het landschap van de 's-Gravenweg. Binnen het ambacht Capelle vond de ontginning plaats in tenminste twee fasen, waarbij drie poldergebieden ontstonden: de Ketense polder, de Middelmolenpolder en de Hoogdorppolder.

Veenontginning

Het landschap van het 's-Gravenweggebied werd vanaf 1100 ontgonnen vanaf de rivier de Hollandse IJssel. De structuur van de bodem bestond door vroegere overstromingen uit een mengsel van rivierklei en veen. In opdracht van de bisschop van Utrecht vond in 'Capel op tie Ysel' aan het begin van de twaalfde eeuw één van de vroegste ontginningen in de regio plaats, die van de Middelmolenpolder. De 's-Gravenweg ontstond op de achterkade van deze polder. Het ontginnen vond plaats door het graven van evenwijdige sloten, schuin op de kade of ontginningsas, om het moeraswater af te kunnen voeren naar de rivier. Langs de kade of ontginningsas lag een wetering (gegraven watergang evenwijdig aan de ontginningsbasis, zoals een weg of dijk), waar de ontginningsloten op uitkwamen. Door het graven van de sloten ontstond het nu nog zichtbare 'slagenlandschap' met smalle, lange, evenwijdig gelegen percelen, of 'slagen'.

Nog voor 1200 werd vanuit de 's-Gravenweg het moerassige gebied verder naar het noorden ontgonnen – met de Achterweg als nieuwe achterkade. Door een machtsverschuiving werd de ontginning van het gebied langs de IJssel vanaf de

tweede helft van de twaalfde eeuw voortgezet in opdracht van de graven van Holland. De naam 's-Gravenweg refereert aan deze opdrachtgevers: de weg van de Graven. De ontginners bouwden hun onderkomens op het begin van de landstroken (of 'slagen') van het nieuw te ontginnen land. De 's-Gravenweg werd dus in eerste instantie alleen aan de noordzijde bebouwd.

Vanwege inklinking van het veen kwamen er in de vijftiende eeuw wipmolens in de Capelse polders, voor het uitmalen van het water. De drie poldergebieden binnen het ambacht Capelle waren van elkaar gescheiden door kades. Een aantal van deze oorspronkelijke kades (waterkeringen) zijn nog zichtbaar in het 's-Gravenweggebied: de Keetensekade was de grens tussen de Keetensepolder en de Middelmolenpolder, de Capelsekade tussen de Middelmolenpolder en de Hoogdorppolder. De Klaas Klinkerkade werd gegraven als oostkade van de Hoogdorppolder en vormt tegenwoordig de begrenzing met Nieuwerkerk aan den IJssel (Blaardorppolder). Aan de westzijde vormt de Oude Kade de grens met Kralingen. Ook de mienten (de waterlopen waar de molens langs stonden) van de Middelmolenpolder en de Hoogdorppolder zijn nog zichtbaar langs het Capelse gedeelte van de 's-Gravenweg. Ter hoogte van de mienten lagen oorspronkelijk bruggen die de weg doorkruisten, maar die zijn bij de asfaltering in 1965 verdwenen. De Kerklaan en de Oude Laan (nu Oude Laantje en Slotlaan) verbonden de 's-Gravenweg met de dorpskern en 'Het Huis van Capelle' (Het Slot), die langs de IJssel lagen.

Concrete sporen

Het middeleeuwse slagenlandschap uit de verschillende ontginningsfasen is nog altijd te beleven en bepalend voor de structuur van het landschap en de woningbouw rondom de 's-Gravenweg. Een aantal van de oorspronkelijke kades, weterin-

gen en mienten zijn nog zichtbaar. De historische bebouwing houdt bovendien rekening met de structuur van de eeuwenoude kavelsloten: de zijgevel staat vrijwel altijd parallel aan de sloot wat leidt tot een 'getande' situering ten opzichte van de 's-Gravenweg. Tot 1850 had het gebied een agrarisch karakter. daarvan zijn de veeboerderijen, vaak inclusief kleine boomgaarden, overgebleven. De producten kaas, melk, vlees, en op kleine schaal hennep, werden zowel in Gouda als Rotterdam op de markt gebracht. De turfwinning leidde tot een groot plassegebied ten noorden van de weg. De 's-Gravenweg werd echter nooit afgegraven vanwege het belang als enige wegverbinding tussen Gouda en Rotterdam. De weg werd door de bestrating in 1679 een van de eerste straatwegen van Nederland.

Te behouden historische structuren

- De 's-Gravenweg zelf ontstaat in deze periode als achterkade van de eerste ontginningsfase van de Middelmolenpolder. In de zeventiende eeuw wordt de weg bestraat.
- Slagenlandschap: in de westelijke helft van het Capelse deel van de weg zijn de smalle, langgerekte kavels nog goed zichtbaar en beleefbaar. Afhankelijk van de agrarische functie en het soort product verschilt de afmeting van de kavels.
- Kades en mienten: Keetensekade, mient Middelmolenpolder, Capelse kade, mient Hoogdorppolder, Klaas Klinkerkade
- Wegen: Oude laantje, Kerklaan, Nieuwe Laan

Landschapstypes

Slagenlandschap

slagenlandschap
(sloten)

Onbebouwde kavels

weide

hakhoutbos

04 Landschappelijke waarden

Landschapstype

Het plangebied langs de 's-Gravenweg vormt een goed voorbeeld van een samenhang tussen cultuurhistorie en landschappelijke waarde. Het behoudt van dergelijke gebieden is één van de doelstellingen uit de Groenvisie (2011) van de gemeente Capelle aan den IJssel. De percelen zijn aangewezen als landschapszone, omdat het gebied invulling geeft aan de doelstelling van hoofdgroenstructuur. Deze visie wordt gedragen door drie peilers: 'dragere landschap en cultuurhistorie', 'ecologie' en 'cultuurlijk groen'.

De Ringvaart aan de noordzijde van het plangebied is benoemd als waterlint. De 's-Gravenweg met de wilgen als laanbeplanting en vrijstaande monumentale bomen is opgenomen als landschappelijk lint. Beide landschapselementen vormen verbindingen tussen het plangebied en omringende groene zones. Het plangebied langs de 's-Gravenweg wordt omringd door stedelijk gebied. Het behouden van de verbindingen met het buitengebied zijn van cruciaal belang voor de verspreiding van (typerende) flora en fauna.

De historische inrichting van het landschap heeft een biotoop gecreëerd waar een aantal soorten flora en fauna zich thuis voelen. Grote delen van het laagveengebied in Zuid-Holland werden in het verleden gebruikt om turf te winnen. Hierdoor ontstond het slagenlandschap dat kenmerkend is voor het plangebied. De slotenstructuur laat zich kenmerken, doordat de tilsloten haaks op de hoofdwatergang staan. De 's-Gravenweg vormt de ontginningsas waarvandaan de turf gewonnen werd. De lange, smalle percelen werden gebruikt als hooiland of begrazingsgebied voor vee. Ondanks het fijnmazige netwerk aan sloten bleef het gebied te nat voor akkerbouw.

Landschapstype 'weide'

De percelen in het plangebied vormen een relict van de aaneengesloten polders. Verschillende elementen van het slagenlandschap komen hierin terug. Op de graslandpercelen in het centrale deel van het plangebied vormt een goed voorbeeld van de weilanden uit het laagveengebied. Dit landschapstype wordt in het plangebied beweid met schapen en paarden. Ondanks de begrazing broeden tussen de boterbloemen nog weidevogels als kievit en scholekster. In het buitengebied zou in een dergelijk biotoop de grutto als broedvogel te vinden zijn, maar voor deze soort is het plangebied te klein. Deze weidevogel heeft een groter aantal aaneengesloten graspercelen nodig. 's Winters bieden de weilanden voedsel aan smienten die vanuit Noord- en Oost-Europa in Nederland overwinteren.

Landschapstype 'hakhoutbos'

Het terrein van de scouting vormt een voorbeeld van het landschapstype hakhoutbos. Vroeger waren te midden van de uitgestrekte graslanden kleine bosschages van aangeplante elzen, wilgen of berken. Deze hakhout- of gerieffhoutbosjes vormden een bron voor brandhout, als onderdeel voor gereedschap en andere huiselijke toepassingen. Soms werden elzen of wilgen langs de waterkant aangeplant als oeververdediging. De wilgen langs de 's-Gravenweg vormen hier een voorbeeld van.

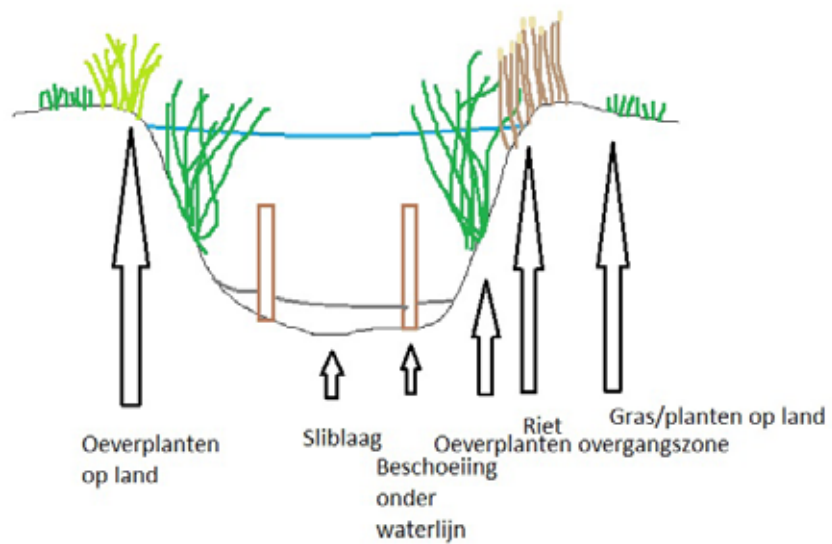
Voor eenden, meerkoeten en waterhoentjes bieden de overhangende takken beschutting. Zangvogels en kleine zoogdieren vinden dekking in de bomen en struiken. De afwisseling van de open weide en de geslotenheid van het 'bos' bieden veel verschillende soorten flora en fauna kansen.

Landschapstype 'weide'

Landschapstype 'hakhoutbos'

principeprofiel sloot slagenlandschap 's-Gravenweg

Landschappelijk en agrarisch karakter

Watergangen i.r.t. Landschapstypen

In de watergangen worden nog typerende soorten als kleine modderkruiper, gele lis, gewone dotterbloem en groot blaasjeskruid gevonden. Op sommige plekken groeit moerasvergeet-me-nietje, grote kattenstaart en zwanenbloem langs de waterkant. Op plekken waar geen begrazing plaatsvindt is een plantengemeenschap te vinden dat doet denken aan een plantengemeenschap van 'Boterbloemen en Waterkruiskruid'. Met het juiste beheer kunnen soorten als pinksterbloem, echte koekoeksbloem, veldzuring, grote ratelaar en brede orchis zich op de graspercelen ontwikkelen. Een grote diversiteit aan vaatplanten trekt diverse soorten vlinders, zweefvliegen en wilde bijen aan. Die vormen op hun beurt weer voedsel voor vogels, amfibieën en zoogdieren. De watervleermuis gebruikt de Ringvaart en de perceelsloten om boven te foerageren. Door de (water)verbindingen met het buitengebied kunnen ook andere soorten, zoals bittervoorn, zich verspreiden naar het plangebied. Een belangrijke voorwaarde hiervoor is dat de kwaliteit van het biotoop behouden blijft en op sommige plekken verbeterd wordt.

Te behouden en versterken landschapstypen

- de verbindingen over land en water met het buitengebied
- landschapstype 'weide'
- landschapstype 'hakhoutbos'
- slotenpatroon slagenlandschap
- kwaliteit van het biotoop

Oeverzones

De belangrijkste ecologische meerwaarde wordt gecreëerd door de natuurlijke overgang van het water naar land. De oeverzone waarin waterplanten groeien is van belang voor de waterkwaliteit. In dit geval is de oeverzone uit te splitsen naar drie onderdelen. Onder de waterlijn vormt de bodem tegen de slootoever een groeiplaats voor waterplanten. Op de overgang van water naar land groeien oeverplanten, zoals liesgras, riet, grote egelskop en lisdodde. De oeverplanten vormen samen met overhangende stengels en bladeren van planten op het land beschutte plekken waar jonge vis kan opgroeien. Het eerste deel van een perceel langs het water kan daarom ook tot de oeverzone gerekend worden. Het Waterplan uit 2007 wijst op het gebrek aan waterplanten in de wijk Middelwatering. De doelstelling is om de waterkwaliteit te verbeteren. Structuurrijke oevervegetatie draagt bij aan een verbetering van de waterkwaliteit. Het vergroot de zuurstof in het water waardoor een grotere diversiteit aan vissen en insecten zal ontstaan. Het aanbrengen van bebouwing en oeverbeschoeiing in de oeverzone zorgt voor een harde grens tussen water en land. Oeverplanten krijgen minder kans om zich te vestigen. Dit heeft een negatief effect op de waterkwaliteit. Bovendien kunnen kleine zoogdieren en amfibieën vanuit het water minder goed het land op klimmen. Dit betreft met name beschoeiing die boven de waterlijn uitsteekt. Het vormt als het ware een barrière waar kleine dieren overheen moeten klimmen. Als oeververdediging kan wel beschoeiing worden toegepast die onder de waterlijn blijft (zie principeprofiel). Wanneer het in de watergang op enige afstand van de oever wordt aangebracht dan kan zich achter de beschoeiing oevervegetatie ontwikkelen.

Libellen zijn een goede indicator voor de waterkwaliteit. In de huidige situatie is een gemiddelde diversiteit aan soorten

bekend uit het plangebied. De meeste algemene soorten, die in vergelijkbare biotopen elders in Zuid-Holland worden aangetroffen, leven ook in het plangebied. De waterkwaliteit in het plangebied is waarschijnlijk bovengemiddeld in vergelijking met de wateren in de woonwijken. De doorstroming in de watergangen is een waardevolle eigenschap in de huidige situatie. Dit dient op de lange termijn behouden te blijven. De doorstroming zorgt voor een voor zuurstofrijk water dat een positief effect heeft op de kwaliteit.

Te behouden en versterken oeverzones

- natuurlijke overgang van het water naar land
- versterken kwaliteit van het biotoop
- versterken ecologische waarde door onderscheid oeverzone in 3 onderdelen; bodem tegen de slootoever, overgang water-land en oever op het land
- bebouwing in oeverzone uitsluiten
- oeverbeschoeiing alleen onder de waterlijn

Vrijwaringszones

Slagenlandschap

- slagenlandschap (sloten)
- vrijwaringszone - open
- vrijwaringszone - halfopen

05 Conclusie

De afwisseling van open weides en gesloten hakhoutbosjes met een natuurlijke oevervegetatie vormen de unieke restanten van het slagenlandschap. De bosjes zorgen voor beslotenheid en dekking, terwijl de openheid van de graspercelen bloemen en zonninnende soorten veel kan- sen biedt. Een structuurrijke oeverzone, waarbij planten en dieren zich vanuit de watergang tot op de oever vrij kunnen verspreiden versterken de landschappelijke waarde. De graslanden en perceelsranden langs de 's-Gravenweg vormen nog slechts een fractie van het vroegere land- schap. Toch heeft het nog een deel van zijn oor- spronkelijke flora en fauna weten te behouden. De functie als ecologische verbindingzone is erg belangrijk binnen een stedelijk milieu. Voor een goede waterkwaliteit en ten behoeve van de bio- diversiteit is het van belang om deze landschap- pelijke waarden te behouden en waar mogelijk te verbeteren. Op deze manier toont het landschap aan de inwoners van Capelle aan den IJssel de historie waaruit de stad is ontstaan. De bijbe- horende flora en fauna vergroten de beleving van het buitengebied binnen de bebouwde kom. De naastgelegen afbeelding toont de gewenste onbebouwde oeverzones van 3 tot 5 meter langs de sloten. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen

een oeverzone met een open karakter en een half- open karakter.

Open karakter

De oeverzone en graslandpercelen met een open karakter komen voor ter plaatse van het land- schapstype 'weiden'. Naast het uitsluiten van bebouwing en hoge beschoeiing, geldt hier ook een verbod op het planten van hoogopgaande be- planting die het open karakter en doorzicht naar het achterland beperken.

Halfopen karakter

De oeverzone en slagen met een halfopen karak- ter komen voor ter plaatse van het landschapsty- pe 'hakhoutbos' en de woonpercelen met tuinen. In deze zone wordt bebouwing en hoge beschoei- ing uitgesloten. Hier geldt geen verbod op het planten van hoogopgaande beplanting die het open karakter en doorzicht naar het achterland beperken.

Het behoud en het versterken van de landschap- pelijke waarde van de oeverzones en de land- schapstypen weiden en hakhoutbos is in het bestemmingsplan geborgd door middel van de bestemming Groen-Landschap en de vrijwar- ringszones open en halfopen landschap.

